

Σχολικός εκφοβισμός και σχολικός νοσηλευτής

Ραφτούλης Γεώργιος¹, Κόνιαρη Δήμητρα²

1. PhD Καθηγητής Πληροφορικής- Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων, Διευθυντής 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Γιάννουλης Λάρισας
2. PhD Φιλολόγος- Νοσηλεύτρια, Διευθύντρια Ενιαίου Ειδικού Επαγγελματικού Γυμνασίου Λυκείου Λάρισας

DOI: 10.5281/zenodo.18163523

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν άρθρο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης του πολύκροτου ζητήματος του σχολικού εκφοβισμού αναφορικά με τον πολυδιάστατο ρόλο του σχολικού νοσηλευτή. Ο όρος του σχολικού εκφοβισμού εμπεριέχει, αναμφισβήτως, τη χρήση βίας μεταξύ μαθητών ή συνομηλίκων παιδιών ώστε να προκληθεί κάποιου είδους αναστάτωση, ακόμη και πόνος. Δυστυχώς, από τους κόλπους αυτού του φαινομένου δεν εξαιρείται κανένας μαθητής/τρια.. Ο σχολικός εκφοβισμός περιλαμβάνει γενικώς τη χρήση λεκτικής, σωματικής, ηλεκτρονικής και κοινωνικής βίας. Η ύπαρξη σχολικού νοσηλευτή δύναται όπως συνδράμει καθοριστικά στην πρόληψη κι εξάλειψη φαινομένων σχολικού εκφοβισμού. Η ενδελεχής διερεύνηση των αιτιών και των επιπτώσεων καθώς κι ο καθοριστικός ρόλος του σχολικού νοσηλευτή θα αποτελέσουν τους βασικούς άξονες της παρούσας βιβλιογραφικής ανασκόπησης.

Λέξεις Κλειδιά: Σχολικός νοσηλευτής, αιτίες, αρμοδιότητες, σχολικός εκφοβισμός.

Υπεύθυνος αλληλογραφίας: Δήμητρα Κόνιαρη, Γιάννουλη, Λάρισα, Τηλ.00306942651800, E- mail: demyapr81@gmail.com

Rostrum of Asclepius® - "To Vima tou Asklepiou" Journal

Volume 25, Issue 1 (January – March 2026)

SPECIAL ARTICLE

School bullying and the school nurse

Raftoulis Georgios¹, Koniari Dimitra²

1. PhD, in Information-Business Administration, Principal of Giannoulis Primary School 2, Larissa, Greece
2. PhD Philologist, Nurse, Unified Special Vocational High School of Larissa, Greece

DOI: 10.5281/zenodo.18163523

ABSTRACT

This article is an attempt to investigate the popular issue of school bullying taking into account the multidimensional role of the school nurse. The term "school bullying" undoubtedly includes the use of violence between students or peers to cause some kind of disturbance, even pain. Unfortunately, no student is exempted from this phenomenon. School bullying generally includes the use of verbal, physical, electronic and social violence. The existence of a school nurse can contribute decisively to the prevention and elimination of school bullying phenomena. The thorough investigation of causes and effects as well as the decisive role of the school nurse will be the main axes of the present bibliographic review.

Keywords: School nurse, causes, responsibilities, violence, bullying.

Corresponding Author: Dimitra Koniari, Giannouli, Larissa, Mobile: 00306942651800, Email: demyapr81@gmail.com

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις.¹ Με τον όρο σχολικός εκφοβισμός νοείται η αέναη και

συνεχής παρενόχληση εις βάρος κάποιου μαθητή ή μιας συγκεκριμένης ομάδας μαθητών.² Βέβαια, οι καταστάσεις αυτές ξεκινάνε από το σχολείο και συνεχίζονται και

σε χώρους εκτός αυτού, αρχίζοντας με τη φράση: «Θα σου δείξω μόλις τελειώσει το διάβασμα». Το συγκεκριμένο φαινόμενο συναντάται, σε όλους τους πολιτισμούς και απαντάται, συνήθως τόσο στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου όπως στην αυλή, τις σχολικές τουαλέτες, τους διαδρόμους, αλλά ακόμη και μέσα στην τάξη.³

Άμεση και καθοριστική λύση καλείται να αναλάβει η σχολική κοινότητα μέσω των εκπαιδευτικών και δη μέσω του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού.⁴

Προς το σκοπό αυτό ο πολυδιάστατος ρόλος του σχολικού νοσηλευτή μπορεί να υπάρξει καθοριστικός καθώς αποτελεί το βασικό «κλειδί» για την επιτυχή αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας των μαθητών/τριών.^{5,6} Ο σχολικός νοσηλεύτηκε είναι αυτός που αναντίρρητα συμβάλλει στην προαγωγή της υγείας των μαθητών/τριών στοχεύοντας στην ισορροπημένη ανάπτυξή τους και στη γενικότερη κοινωνική ένταξή τους.⁷ Μέσα στο σχολικό πλαίσιο, συνεργάζεται με τα υπόλοιπα μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού καθώς και με την οικογένεια του/της μαθητή/τριας για την ενδυνάμωσή του/της και τη βελτίωση του βιοτικού του/της επιπέδου. Αξίζει ιδιαίτερης μνείας το γεγονός ότι η ο εκάστοτε σχολικός νοσηλευτής λαμβάνει πάντα υπόψη του το ιστορικό των παιδιών αλλά και τις εξελίξεις της παρούσας φάσης.^{8,9}

Είναι ο καθοριστικός παράγοντας στην πρόληψη και εξάλειψη φαινομένων σχολικού εκφοβισμού. Ειδικότερα, είναι αυτός που οφείλει να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει επιτυχώς φαινόμενα ενδοσχολικής βίας μέσω της εφαρμογής και υλοποίησης ενδοσχολικών προγραμμάτων. Μέσω της ομαλούς ένταξης των μαθητών/τριών στο σχολικό πλαίσιο και δη ευάλωτων σε φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού μαθητών/τριών προσπαθεί να αμβλύνει περιστατικά ενδοσχολικής βίας.^{10,11} Το φαινόμενο της σχολικής βίας αποτελεί μια νέα περιοχή έρευνας κάτι που έρχεται σε αντίφαση με το μεγάλο αριθμό ερευνών. Για πρώτη φορά το 1978 έγινε λόγος για το φαινόμενο του bullying από τον καθηγητή Dan Olweus όπου έγινε λόγος για ενέργειες παρενόχλησης και θυματοποίησης παιδιών από συνομηλίκους τους.¹²

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Η επιθετικότητα του ανθρώπου χαρακτηρίζει την ανθρώπινη συμπεριφορά έχοντας κάποιες αιτίες και σκοπεύοντας κάπου.^{13,14}

Ο σχολικός εκφοβισμός πλήττει, δυστυχώς, το σύγχρονο ελληνικό σχολείο διαταράσσοντας την εύρυθμη κι ομαλή σχολική λειτουργία.¹⁵

Παρατηρώντας μαθητές στους σχολικούς χώρους, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι κάποιοι εκ των τελευταίων καθίστανται, αδιάλειπτα, θύματα επιθετικών και βίαιων ενεργειών. Ο θύτης εκδηλώνει αρνητική

συμπεριφορά απέναντι στο θύμα στοχεύοντας τόσο στον σωματικό όσο και στο ψυχικό του τραυματισμό πλήττοντας καθοριστικά την αυτοεκτίμησή του.¹⁶

Ο Olweus διατύπωσε το ορισμό του σχολικού εκφοβισμού: «Ένας μαθητής εκφοβίζεται ή θυματοποιείται όταν εκτίθεται επανειλημμένα και κατά τη διάρκεια κάποιου χρονικού διαστήματος στις αρνητικές πράξεις ενός ή περισσότερων μαθητών. Αρνητική πράξη θεωρείται «η σκόπιμη πρόκληση, ή η προσπάθεια πρόκλησης, βλάβης ή δυσφορίας σε ένα άλλο άτομο».¹⁷

Η ελληνίδα καθηγήτρια εγκληματολογίας Αρτινοπούλου, έδωσε τον ακόλουθο ορισμό αναφορικά με τη σχολική βία: «ο ορισμός της σχολικής βίας είναι σχετικός και εξαρτάται από το ισχύον κάθε φορά κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Ωστόσο, στοιχεία του ορισμού της σχολικής βίας είναι η επιβολή της βούλησης, η πρόκληση ζημίας ή βλάβης, κακομεταχείρισης ή κακοποίησης».¹⁸

ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Το σχολείο, το μικρό αυτό αλλά σημαντικό κύτταρο της εκάστοτε κοινωνίας, επηρεάζεται άμεσα από αρνητικές εκδηλώσεις βίας. Εκφάνσεις σχολικού εκφοβισμού εκδηλώνονται τόσο μέσα στο χώρο του σχολείου όσο και εκτός αυτού. Κατά κύρια ομολογία, τόσο οι θύτες όσο και τα θύματα υποκρύπτουν σχετικά συμβάντα.

Η σχολική αίθουσα, ο αύλειος χώρος, οι τουαλέτες καθώς κι η διαδρομή από και προς το σχολείο αποτελούν σύνηθη μέρη εκδήλωσης ανάλογων φαινομένων.

Αναφορικά με τις μορφές του σχολικού εκφοβισμού αυτές δύναται να είναι τόσο άμεσες όσο κι έμμεσες με καθοριστικές αρνητικές συνέπειες για τα θύματα.¹⁹

Οι άμεσες μορφές σχολικής βίας μπορούν να διακριθούν ευκολότερα από τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία εκπαιδευτικούς ενώ οι έμμεσες αναγνωρίζονται μέσω της παρατήρησης και της εστίασης της προσοχής.^{20,21}

Η λεκτική μορφή αποτελεί τη συνηθέστερη εκδήλωση σχολικού εκφοβισμού. Παρατηρείται, συνήθως, σε παιδιά ηλικίας 9-13 ετών. Θεωρείται η μεγαλύτερη σε διάρκεια και πιο επικίνδυνη μορφή εκφοβισμού. Η χρήση ρατσιστικών και ειρωνικών σχολίων, υβριστικών και ταπεινωτικών εκφράσεων, απειλών, εκβιασμών, χρήση παρατσουκλιών ακόμη και απομάκρυνση από μια ομάδα αποτελούν χαρακτηριστικότερες εκφάνσεις αυτής της μορφής. Ακόμη χειρότερη μορφή είναι η απειλή να χτυπήσουν το ίδιο το παιδί ή κάποιο φιλικό ή συγγενικό του πρόσωπο.^{22,23}

Η σωματική μορφή παίρνει τη μορφή χτυπημάτων, σπρωξιμάτων, τσιμπήματος, δαγκωνιών ακόμη και κλοπής ατομικών αντικειμένων. Δεν ξεχωρίζει φύλο αναφορικά με τα θύματα αλλά τα αγόρια, ως θύτες τον

χρησιμοποιούν συχνότερα λόγω της σωματικής τους διάπλαση. Σχετίζεται άμεσα με αυτή τη μορφή. Μαθητές σπρώχνουν συμμαθητές τους στους διαδρόμους ακόμη και στις σκάλες. Φθάνουν ακόμη και στο σημείο όπως κλειδώνουν συμμαθητές τους στις τουαλέτες.^{24,25}

Ο κοινωνικός εκφοβισμός αποσκοπεί στην απομόνωση των μαθητών ακόμη και την περιθωριοποίησή τους ώστε να χάσουν την αυτοεκτίμησή τους.^{26,27}

Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός δε θα μπορούσε να εκλείπει από τη σημερινή κοινωνία της πληροφορίας. Ειδικότερα, έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις με την είσοδο της τεχνολογίας στις ζωές των παιδιών. Ως ηλεκτρονικός εκφοβισμός ορίζεται «η επαναλαμβανόμενη και εκ προθέσεως βλάβη που προκαλείται διαμέσου της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, κινητών τηλεφώνων και άλλων ηλεκτρονικών συσκευών και εμφανίζεται συχνότερα σε ιστότοπους όπου συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός εφήβων».²⁸ Οι θύτες μπορούν να παρενοχλούν τα θύματά τους ακόμη και τις μη εργάσιμες ημέρες κι ώρες με την αποστολή e-mail, SMS, MMS ακόμη κάνοντας χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ή μέσω των συνεχών κλήσεων.²⁹

Ο ρατσιστικός εκφοβισμός αναφέρεται στη χρήση καυστικών σχολίων λόγω της καταγωγής, της κοινωνικής/ οικονομικής τάξης και γενικότερα στοιχείων που

διαφοροποιούν κάποιο άτομο από το λοιπό κοινωνικό σύνολο.³⁰

ΑΙΤΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Άξια μνείας κι ενδελεχούς καταγραφής είναι τα αίτια εκδήλωσης του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού. Τα βασικά αίτια έγκειται σε βιολογικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.³¹ Ειδικότερα, όσον αφορά τους βιολογικούς παράγοντες που εμπεριέχουν σοβαρές αντικοινωνικές εκδηλώσεις εμπεριέχουν νευροψυχολογικές διαταραχές που σχετίζονται με τραυματισμούς ή βλάβες υποφλοιώδεις ή κροταφικοί. Τα υψηλά επίπεδα τεστοστερόνης σε αντίθεση με την σεροτονίνη μπορεί να αυξήσουν τις επιθετικές συμπεριφορές.³²

Στους περιβαλλοντικούς παράγοντες έγκειται οι σχέσεις με την οικογένεια που μπορεί να προέρχεται ακόμη κι από έλλειψη σχετικής ενημέρωσης από τους γονείς. Επίσης, η ανεπαρκής φροντίδα κι υποστήριξη των παιδιών από το οικογενειακό περιβάλλον καθώς κι οι συνεχείς συγκρούσεις οδηγούν σε σχετικά αποτελέσματα. Η σχολική αποτυχία μπορεί να θεωρηθεί καθοριστικός παράγοντας εκδηλώσεων φαινομένου σχολικού εκφοβισμού άρρηκτα συνδεδεμένο με την εφηβεία. Επιπροσθέτως, η μειωμένη συμμετοχή σε σχολικές δραστηριότητες αλλά και θέματα καταγωγής και θρησκευτικών

πεποιθήσεων οδηγούν σε αρνητικές εκφάνσεις.³³

ΣΤΑΔΙΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ

Το έργο του σχολικού νοσηλευτή κρίνεται βαρύνουσας σημασίας και δη όταν πρόκειται για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ειδικότερα, οι αρμοδιότητές του περιλαμβάνουν το στάδιο της αξιολόγησης, της διάγνωσης, του σχεδιασμού, της εφαρμογής και της εκτίμησης.

Συγκεκριμένα, το πρώτο στάδιο της αξιολόγησης περιλαμβάνει την αναγνώριση της νοσηρής κατάστασης μέσω της διαπίστωσης των ατομικών κι οικογενειακών προβλημάτων. Αρχικά, ο σχολικός νοσηλευτής προσδιορίζει τις ανάγκες της κοινότητας. Κατόπιν, προχωράει στον αποσαφηνισμό αυτών και τον προσδιορισμό των τρόπων για την αντιμετώπισή τους.^{34,35}

Η αξιολόγηση δύναται να είναι απλή ή ακόμη και σύνθετη περιλαμβανομένης της συγκέντρωσης επαρκών στοιχείων που θα οδηγήσουν στη δημιουργία και την εφαρμογή επιτεύξιμων λύσεων. Κλειδί για τη σωστή κι επαρκή αξιολόγηση αποτελεί η ικανότητα του σχολικού νοσηλευτή όπως γίνει αποδεκτός από την ομάδα που ενδιαφέρεται να παρακολουθήσει.³⁶

Κατά το στάδιο της διάγνωσης, ο σχολικός νοσηλευτής συλλέγει και προχωρεί στην καταγραφή των συλλεχθέντων στοιχείων.

Αναλύει τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει αναφορικά με το άτομο που παρακολουθεί, το οικογενειακό του περιβάλλον ακόμη και των στοιχείων εκείνων που προκαλούν μια αρνητική κατάσταση. Στο διαγνωστικό στάδιο, αναλύει τα προβλήματα και τις δυνατότητες ερμηνεύοντας κι αναλύοντας τα συλλεχθέντα στοιχεία.³⁷

Κατά το τρίτο στάδιο, του σχεδιασμού, ο σχολικός νοσηλευτής συνεργάζεται με το πάσχον άτομο ώστε να μπορέσει να ελαττώσει ή ακόμη και να επιλύσει τα προβλήματα.³⁸

Το τέταρτο στάδιο, της εφαρμογής, περιλαμβάνει τις ενέργειες εκείνες που θα συνδράμουν στην υλοποίηση των στόχων. Ο σχολικός νοσηλευτής συνεργάζεται για την εφαρμογή του προγράμματος και με όποιους κρίνει ότι μπορούν να βοηθήσουν. Στο στάδιο αυτό προχωράει στο συντονισμό, την εκπαίδευση και την παροχή συμβουλών.³⁹

Στο στάδιο της εκτίμησης/ αξιολόγησης, ο σχολικός νοσηλευτής εκτιμά τα αποτελέσματα και το βαθμό επίτευξης των αρχικών στόχων. Συνεπώς, με βάση αυτά τα στοιχεία ή συνεχίζει την υλοποίηση του προγράμματός του ή τροποποιεί παραμέτρους αυτού ή ακόμη προχωρά στη διακοπή αυτού. Η αξιολόγηση απορρέει από τα αποτελέσματα αυτού. Στο τελικό στάδιο, γνωστοποιεί τα αποτελέσματα της αξιολόγησης.⁴⁰

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Οι σχολικοί νοσηλευτές αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ του σχολείου, των μαθητών και της οικογένειας. Προς το σκοπό αυτό συμβάλλουν στην προαγωγή της υγείας των μαθητών προσφέροντας ουσιαστικές και πρακτικές λύσεις οδηγώντας τους μαθητές στον αυτοέλεγχο. Συνεπώς, ο σχολικός νοσηλευτής μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού.⁴¹

Προς την επίτευξη του παραπάνω στόχου, προσφέρουν ασφάλεια και φροντίζουν για την υγεία όλων των μαθητών. Αρχικά, χρειάζεται ο σχολικός νοσηλευτής να διαθέτει την κατάλληλη εμπειρία ώστε να αντιληφθεί άμεσα το εκάστοτε περιστατικό σχολικής βίας. Επίσης, οφείλει όπως ενημερώσει το Διευθυντή της σχολικής μονάδας κι ο τελευταίος με τη σειρά του το διευθυντή εκπαίδευσης.⁴² Επιπροσθέτως, πρέπει να ενημερώνονται κι οι γονείς/κηδεμόνες των μαθητών. Ειδικότερα, όταν πρόκειται για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που, δυστυχώς, λόγω των προβλημάτων τους αποτελούν ευκολότερα θύματα, ο σχολικός νοσηλευτής οφείλει όπως στέκεται αρωγός δίπλα στις ανάγκες των παιδιών ώστε να μην αισθάνονται έρμαια άλλων μαθητών. Ο ρόλος του συμπεριλαμβάνει την ενθάρρυνση και την απόκτηση οικειότητας με τα θύματα ώστε να του εμπιστευτούν τα γεγονότα. Επίσης, πρέπει να ενθαρρύνει τα ειδικά παιδιά όπως κατανοήσουν ότι κανείς δεν έχει δικαίωμα να

τους προσβάλλει. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσει να αίρει τις οποιεσδήποτε φοβίες τους.⁴³

Μέσα από τη συμμετοχή των μαθητών σε ομαδικά παιχνίδια με την καθοδήγηση των σχολικών νοσηλευτών, τα θύματα με ειδικές ανάγκες θα καλλιεργήσουν και θα αναπτύξουν το ομαδικό πνεύμα. Έτσι, τα παιδιά θα αναπτύξουν τη δική τους προσωπικότητα και θα προχωρήσουν στην ανάληψη πρωτοβουλιών. Μέσα, ακόμη, από τη ζωγραφική και το χορό θα μπορέσουν να περιοριστούν τα φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού. Ο σχολικός νοσηλευτής μπορεί να ζητήσει από το μαθητή όπως ζωγραφίσει τα συναισθήματά του κι όπως κοινοποιηθεί η ζωγραφιά του και στα παιδιά, θύτες.^{44, 45}

Συμπληρώνοντας, είναι βασικό όπως ο σχολικός νοσηλευτής διαθέτει ενσυναίσθηση και όπως ακούει με προσοχή κι ενδιαφέρον το θύμα. Με τη μέθοδο των ερωταπαντήσεων θα μπορέσει να εκμαιεύσει πληροφορίες αναφορικά το συμβάν.⁴⁶

Αφού ο σχολικός νοσηλευτής μιλήσει με το παιδί που έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού, θα προχωρήσει στην οργάνωση συνάντησης. Κατά τη συνάντηση, θα επιλεγεί ένα ήσυχο μέρος χωρίς να υπάρχουν παρεμβολές από τρίτους παράγοντες. Οι μαθητές θα είναι καθισμένοι σε ημικύκλιο και θα κάθονται όλοι, συμπεριλαμβανομένου και του σχολικού νοσηλευτή στο ίδιο ύψος. Στη συνέχεια, αναφέρεται το θέμα της

συνάντησης δείχνοντας ακόμη και τη ζωγραφιά του θύματος. Σε καμία περίπτωση δεν προβαίνει σε κατηγορίες εναντίον του θύτη ή των θυτών.⁴⁷

Ο σχολικός νοσηλευτής είναι εκεί να ηρεμήσει και να καθησυχάσει παιδιά που μπορεί να ταραχθούν και να αρχίσουν ακόμη και να κλαίνε. Χρειάζεται όπως είναι σε θέση να διαχειριστεί τα συναισθήματα τόσο του θύματος όσο και του θύτη.⁴⁸ Ακολουθώντας, ζητά από τους μαθητές που συμμετέχουν στη συζήτηση όπως προτείνουν λύσεις. Σε καμία περίπτωση δεν επιμένει σε μαθητές που δε θέλουν να πάρουν το λόγο όπως εκφράσουν τη γνώμη τους.

Στο τέλος, ο σχολικός νοσηλευτής, διαπνεόμενος από πνεύμα εμπιστοσύνης απέναντι σε όλα τα μέλη της ομάδας, τους ευχαριστεί και τους ενημερώνει για τις επόμενες συναντήσεις. Καταλήγοντας, αναφέρεται στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Στις επόμενες συναντήσεις, ακολουθείται ατομική συνάντηση ανάμεσα στο θύμα και σε κάθε ένα μέλος της αρχικής ομάδας. Στόχος είναι το παιδί-θύμα να αισθανθεί καλύτερα και να ενταχθεί πάλι στη σχολική ομάδα.^{49,50}

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο πολυσχιδής ρόλος του σχολικού νοσηλευτή αναφορικά με την πρόληψη κι αντιμετώπιση φαινομένων σχολικού εκφοβισμού και δε σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

περιλαμβάνει τη διαρκή ενημέρωσή του για σχετικά θέματα καθώς και την οργάνωση παρεμβάσεων. Επίσης, οι μαθητές οφείλουν όπως είναι γνώστες των συνεπειών σε ανάλογες περιπτώσεις.⁵¹

Ο σχολικός νοσηλευτής πρέπει να φέρνει σε επαφή το μαθητικό με το εκπαιδευτικό προσωπικό και το οικογενειακό περιβάλλον. Καθοριστικής σημασίας είναι η συμμετοχή των μαθητών σε ομάδες που θα αναδεικνύουν τη διαφορετικότητα καθώς κι η συνεργασία τους με τη σχολική ομάδα για την εξάλειψη αρνητικών εκφάνσεων.⁵²

Η δημιουργία κατάλληλου χώρου που να εμπνέει τους μαθητές να εκφράζουν τον ψυχισμό τους και τις οποιεσδήποτε ενοχλήσεις, προβάλλει καθοριστική.

Απαιτείται η κατάλληλη επιμόρφωση του προσωπικού, των γονέων και των μαθητών για τους κινδύνους της βίας. Καλή πρακτική, αποτελεί η πληροφόρηση μέσω τοπικών ΜΜΕ για τρόπους πρόληψης φαινομένων σχολικού εκφοβισμού.⁵³

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Φαίδωνος Φ. Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση: Ο ρόλος της γονικής συμπεριφοράς και των παιδικών προβλημάτων εσωτερίκευσης σε ένα διαχρονικό μοντέλο, Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Κύπρου, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Επιστημών Αγωγής; 2012

2. Olweus D. The nature of school bullying: A cross-national perspective. London & New York: Routledge;1999.
3. Smith PK., Pepler D, Rigby K., editors. Bullying in schools: How successful can interventions be? Cambridge: Cambridge University Press; 2004
4. Alexandropoulou M.. School healthcare services in Hellas. The position of school nurse.2006;45(3):308–314.
5. Σύρου Ν., Ελευσινιώτης Ι., Καλοκαιρινού Α, Σουρτζή Π. Διερεύνηση από Σχολικό Νοσηλευτή των Γνώσεων , Στάσεων και της Συμπεριφοράς των Εκπαιδευτικών για τη Σχολική Υγιεινή. Hellenic Journal of Nursing2013; 52(3): 333-346.
6. Nordentoft, HM, Wistoft K. Collaborative learning and competence development in school health nursing. Health Education. 2012;112(5): 448-464.
7. Kocoglu, D, Emiroglu, ON. The impact of comprehensive school nursing services on students' academic performance. Journal of caring sciences. 2017; 6(1):5.
8. Rau W, Lytle M. The Role of the School Nurse in Increasing Instructional Time Using Multi-Tiered Systems of Support for Behavior (MTSS-B): A Quality Improvement Project. NASN School Nurse. 2020;35(5):276-283.
9. Simoneau T, Langton CR., Kuo CL, Marrero J, Gherlone N., Cloutier MM. A school nurse-led asthma program reduces absences: Evaluation of easy breathing for schools. Academic pediatrics. 2020;20(1):73-80.
10. Rigby K. What can schools do about cases of bullying in schools? Pastoral Care in Education. 2011; 29(4):273-285.
11. Jones DN, Paulhus DL. The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. Personality and Individual Differences. 2011; 51(5): 679-682
12. Mishna F, Cook C, Gadalla, T, Daciuk, J.,Solomon, S. Cyber bullying behaviors among middle and high school students. American journal of orthopsychiatry. 2010; 80(3): 362-374.
13. Jones DN, Paulhus DL. The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. Personality and Individual Differences. 2011; 51(5): 679-682.
14. Mishna F, Cook C, Gadalla, T, Daciuk J, Solomon S. Cyber bullying behaviors among middle and high school students. American journal of orthopsychiatry. 2010; 80(3): 362-374.
15. Jones DN, Paulhus DL. The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. Personality and Individual Differences. 2011;51(5):679-682.
16. Hinduja S, Patchin JW. Cultivating youth resilience to prevent bullying and cyberbullying victimization. Child abuse & neglect. 2017; 73: 51-62.

17. Γάκη Α, Αντωνίου ΑΣ. Μορφές διαδικτυακής παρενόχλησης (διαδικτυακή αποπλάνηση και παιδική πορνογραφία): προτάσεις αντιμετώπισης. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης. 2014;(2):683-692.
18. Νικολάου Γ. Σχολικός εκφοβισμός και εθνοπολιτισμική ετερότητα. Σχολική βία και παραβατικότητα. Ψυχολογικές, κοινωνιολογικές, παιδαγωγικές διαστάσεις. Ενταξιακές προσεγγίσεις και παρεμβάσεις. 2013:51-78.
19. Παπαλαζάρου Α, Αθανασιάδου Χ. Αιτίες σχολικού εκφοβισμού και ο ρόλος των εκπαιδευτικών: Απόψεις εκπαιδευτικών γυμνασίου. ΙΑ'Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Ψυχολογίας ΑΠ Θ. 2016: 118-147.
20. Rigby K. Why do some children bully at school? The contributions of negative attitudes towards victims and the perceived expectations of friends, parents and teachers. School psychology international. 2005;26(2):147-161.
21. Olweus D, Limber SP, Breivik K. Addressing specific forms of bullying: A large-scale evaluation of the Olweus bullying prevention program. International Journal of Bullying Prevention. 2019;1(1): 70-84. Available from: <https://doi.org/10.1007/s42380-01900009-7>.
22. Markkanen I, Välimaa R, Kannas L. Forms of bullying and associations between school perceptions and being bullied among Finnish secondary school students aged 13 and 15. International Journal of Bullying Prevention. 2021: 3(1):24-33. Available from: <https://doi.org/10.1007/s42380-019-00058-y>
23. Troop-Gordon W, Ladd GW. Teachers' Victimization-Related Beliefs and Strategies: Associations with Students' Aggressive Behavior and Peer Victimization. Journal of Abnormal Child Psychology. 2013;43(1):45-60. Available from: doi:10.1007/s10802-013-9840-y
24. Rigby K. Children and bullying: How parents and educators can reduce bullying at school. Blackwell Publishing; 2008.
25. Volk AA, Camilleri JA, Dane AV, Marini ZA. Is adolescent bullying an evolutionary adaptation? Aggressive behavior. 2012; 38(3): 222-238.
26. Wayne JH, Casper WJ, Matthews RA, Allen TD. Family-supportive organization perceptions and organizational commitment: The mediating role of work-family conflict and enrichment and partner attitudes. Journal of applied psychology. 2013; 98(4): 606.
27. Kampoli GD, Antoniou AS, Artemiadis A, Chrousos GP, Darviri C. Investigating the association between school bullying and

- specific stressors in children and adolescents. *Psychology*. 2017;8(14):2398-2409.
28. Νικολάου Σ.-Μ. Διαχείριση προβλημάτων σχολικής τάξης. Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο, στο: Ε. Μακρή-Μπότσαρη (επιμ), Θέματα Διαχείρισης Προβλημάτων Σχολικής Τάξης, τομ. Α', Αθήνα: ΥΠΕΠΘ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2007:203-221.
29. Olweus D., Limber SP, Breivik K. Addressing Specific Forms of Bullying: A Large-Scale Evaluation of the Olweus Bullying Prevention Program. *International Journal of Bullying Prevention*. 2017; 1(1):70-84. Available from: <https://doi.org/10.1007/s42380-019-00009-7>
30. Αρτινοπούλου Β. Βία στο σχολείο. Έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη. Αθήνα: Μεταίχμιο; 2001.
31. Terres NG, Pinheiro RT, Horta BL, Pinheiro KAT, Horta LL. Prevalência e fatores associados ao sobrepeso e à obesidade em adolescentes. *Revista de saúde pública*. 2006;40: 627-633.
32. Mishna F, Cook C, Gadalla T, Daciuk J, Solomon S. Cyber bullying behaviors among middle and high school students. *American journal of orthopsychiatry*. 2010;80(3): 362-374.
33. Tsitsika A, Janikian M., Schoenmakers T. M., Tzavela, E.C, Olafsson K. Internet addictive behavior in adolescence: a cross-sectional study in seven European countries. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*. 2014; 17(8):528-535.
34. Apple R. School health is community health: school nursing in the early twentieth century in the USA. *History of Education Review*. 2017;46 (2):136- 149
35. Harding L, Davison-Fischer J, Bekaert S, Appleton JV. The role of the school nurse in protecting children and young people from maltreatment: An integrative review of the literature. *International journal of nursing studies*. 2019; 92:60-72.
36. Kirchofer G, Telljohann SK, Price JH, Dake JA, Ritchie M.. Elementary school parents'/guardians' perceptions of school health service personnel and the services they provide. *Journal of School Health*. 2007;77(9):607-14
37. Leroy ZC., Wallin , Lee S. The Role of School Health Services in Addressing the Needs of Students with Chronic Health Conditions. *The Journal of school nursing: the official publication of the National Association of School Nurses*. 2017; 33(1): 64–72
38. Inkeroinen S, Hupli M, Stolt M. School nurses' experiences of health promotion for school-age asylum seekers. *J Sch Nurs*. 2020;10.
39. HARDING L, DAVISON-FISCHER J, BEKAERT S, APPLETON JV. The role of the

- school nurse in protecting children and young people from maltreatment: An integrative review of the literature. *Int J Nurs Stud* 2019, 92:60–72
40. Quinn BL, Lee SE, Holman DW, Keeler EA, Rogal, M. A Retrospective Review of School Nurse Approaches to Assessing Pain. *Pain Management Nursing*. 2020;21(3):233-237
41. Morse BL, Anderson L, Combe LG, Delack, S. Ondeck, L, Homme C. US School Nursing Job Analysis. *The Journal of School Nursing*. 2020.
42. Lucas C, Brady J, Olympia RP. School Nurses on the Front Lines of Healthcare: Recognizing “BONES” and Knowing When to Pick Up the Phone: Eating Disorders Among Students in the School Setting. *NASN School Nurse*. 2020
43. Eby L, Brown N. Η Νοσηλευτική στην Ψυχική Υγεία. 2η Έκδοση. Εκδόσεις Λαγός Δημήτριος Ιατρικές Εκδόσεις; 2010.
44. Buffin D, Selekman, J. Discharge Planning for Children Requiring Mobility and Orthotic Devices. *Journal of Pediatric Surgical Nursing*. 2020; 9(3):88-91.
45. Moon A. Health promoting schools and healthy schools awards, Session 1. IUH PE – PROMOTION & EDUCATION-SUPPLEMENT. 2002; 1.25-28
46. Dalhlgren L, Emmelin M, Graneheim UH. Qualitative methodology for international public health. 3rd ed. Umeå: Umeå University Department of Epidemiology and Global Health; 2019.
47. Thorstensson S, Blomgren C, Sundler AJ. To break the weight gain: a qualitative study on the experience of school nurses working with overweight children in elementary school. *J Clin Nurs*. 2018; 27: 251–258.
48. American Nurses Association & National Association of School Nurses. *School nursing: Scope and standards of practice*. 3rd ed. Washington, DC: American Nurses Association; 2017
49. Bergren MD. Expanding the sphere of school nursing influence. *Journal of School Nursing*. 2017;33, 257–258.
50. Matza M, Maughan E, Barrows BM. School nurse cultural competence needs assessment. *NASN School Nurse*. 2015;30, 344–349. Available from: doi:10.1177/1942602X15608188
51. National Association of School Nurses. *Framework for 21st century school nursing practice: National association of school nurses*. NASN School Nurse; 2016 Available from: doi:10.1177/1942602X15618644
52. Praeger S, Zimmerman B. State regulations for school nursing practice. *Journal of School Nursing* (Sage Publications Inc.). 2009;25:466–477. Available from: doi:10.1177/1059840509352655

53. Wang L. Y., Vernon-Smilely M., Gapinski M.
A., Desisto M., Maughan E., Sheetz A.. Cost-
benefit study of school nursing
services. JAMA Pediatrics. 2013;168:642.
Available from:
doi:10.1001/jamapediatrics.2013.5441